CENACLUL SF „SOLARIS"
BUCUREŞTI

Gabriel Manolescu şi Eugen Moraru

455

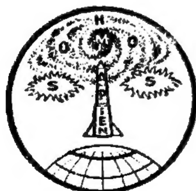
COLECŢIA „POVESTIRI ŞTIINŢIFICO-FANTASTICE"

455

DIN PRODUCȚIA CENACLULUI „SOLARIS" — BUCUREȘTI

GABRIEL MANOLESCU

- *Draga mea Cesy*
- *Ghitara cu vise*
- *Treizeci de ore*

EUGEN MORARU

Nu rupeți florile! • Surpriza unui accident • Monstrul de lemn • Întoarcerea

UN PREMIU DESPRE UN PREMIU:

Mircea Opriță despre Vladimir Colin

Întîlnire internațională S. F.

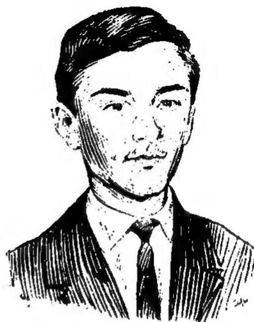
AL. MIRONOV

Science-fiction dincolo de Cercul Polar!

EMANUEL REICHER

Cronică (en passant fantastică) a șahului (XXXII)

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta-desen: DAN N. MIHĂILESCU
ŞI GABRIEL MANOLESCU
Portrete: ALEXANDRU DIACONU
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

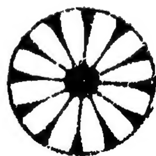
GABRIEL MANOLESCU

Născut la 24 ianuarie 1949 în Bucureşti. Îşi face studiile în oraşul natal. Este student la Facultatea Maşini şi Utilaje din cadrul Institutului de construcţii. A debutat în revista „Amfiteatru“ în anul 1970 cu povestiri, iar revista „Viaţa studenţească“ i-a publicat caricaturi. Colaborează cu povestiri, caricaturi, grafică, articole şi interviuri în „Amfion“, revista Institutului de construcţii, în calitate de redactor. Este membru al cenaclului bucureştean de literatură ştiinţifico-fantastică.

Povestirea „Draga mea Cesy“ a fost citită la prima Consfătuire a cenaclurilor s.f., iar „Treizeci de ore“ la cea de a doua Consfătuire.

Cititorii din străinătate pot face abonamente adresîndu-se întreprinderii „ROMPRESFILATELIA“ — Serviciul import-export presă —, Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64-66, P.O.B. — 2001.

Colecţia „POVESTIRI ŞTIINŢIFICO-FANTASTICE“
edilată de revista
Ştiinţa şi Tehnica
Anul XIX—1 noiembrie 1973

Draga mea Cesy

Mi se pare că asta este cea de-a patra scrisoare pe care ți-o trimit. M-am gîndit că e mai bine să aștern pe hîrtie cîte ceva, cînd pot, și apoi să-ți trimit totul odată. Voi scrie în modul acesta un fel de jurnal personal.

A 30-a zi din prima lună.

De o săptămînă mă aflu în așa-zisa perioadă a doua de adaptare. Prima perioadă a fost foarte grea, nu ți-am scris nimic despre asta în celelalte scrisori pentru că oricum nu puteam descrie infernul de aici.

Sîntem trei „cercetători" (așa vrea Bronx să ne numească) pe tot întinsul planetei. Habar n-am unde sînt plasați ceilalți doi, îmi închipui doar că nu stau mai confortabil decît mine.

Mi-a cam pierit pofta să fiu un „pionier". Tu aveai dreptate să mă las de asta. Cesy, iubito, sînt un cobai de lux, atîta tot! Nu sînt pionier pentru că n-am rachetă, pentru că Bronx vrea doar să verifice gradul de adaptabilitate umană în condițiile unei planete infernale. Și, crede-mă, „Singfa" nu e un loc pentru îndrăgostiți.

A 41-a zi din lună.

Am luat-o pe jos spre dealuri. N-am nici un mijloc de locomoție. Oxigenul îmi ajungea numai 4 km. Așa că m-am întors.

A 45-a zi din lună.

Între timp m-am instalat oarecum confortabil într-un fel de peșteră. Rezervele de alimente le-am pus mai sus, într-o nișă în stînci, pentru a le feri de vietățile ciudate care mișună pe aici.

Am pornit iarăși spre dealuri. Unul dintre șoarecii aceștia s-a luat după mine, a mers în spatele meu tot timpul, și apoi a dispărut cînd a văzut că mă întorc. Voia parcă să-mi comunice ceva. Am fost pur și simplu tulburat de privirea lui.

Cu cît mă apropiam de dealuri, zgomotul creștea. MARELE ZGOMOT, singurul lucru de care am fost avertizat! Izolația fonică s-a dovedit inutilă. Aș vrea să mă obișnuiesc cu el și să continui cercetările dincolo de dealuri. Nu pentru Bronx, ci pentru că sînt curios. Ce este dincolo de dealuri? Dincolo de dealuri...

A 2-a zi din a doua lună.

M-am apropiat la circa 10 km de dealuri... le-am văzut mai clar. Sunetele sînt infernale! Lovituri... tobe mari... zgomot de ma-

șinării ciudate... Există ceva acolo, ceva abominabil! Trei dintre șoarecii cu două cozi care populează „Singfa" m-au însoțit. Se apropie ceva rău, Cesy...

A 3-a zi din a doua lună.

M-am trezit cu un gust sălciu în gură. Ochii mei, Cesy... Cred că nu mai văd bine! Pilpîiri vagi de lumină cîteva ore, apoi un val de o intensitate mare. O lumină portocalie, enervantă îmi inundă permanent pupilele... E îngrozitor! Abia văd ce scriu.

Cesy, aș vrea să termin odată cu experiențele! Ar trebui să vină să mă ridice de pe planeta asta blestemată.

Cesy, cînd mă voi întoarce o să avem bani destui, o să putem călători, o să mergem la cinema, o să facem plajă... Soarele... Soarele blînd al Pămîntului... Cesy, te iubesc.

A 4-a zi din a doua lună.

Trebuie să-ți scriu Cesy, trebuie să știi...

Zgomotul este infernal, văd groaznic, mă dor ochii, senzația de amar e insuportabilă, miroase urît, totul e împuțit... Șoarecii îmi dau tîrcoale. Asta nu e nimic, Cesy... Știi, aveam un metru optzeci cînd am plecat de acasă, acum am numai șaptezeci de centimetri. Și șoarecii ăștia scîrboși care mă ating cu cozile lor! Și zgomotul infernal, și lumina în valuri pîlpîitoare. Mă mai pot oare întoarce, Cesy?

A 5-a zi din a doua lună.

Cred că e ultima zi în care-ți mai scriu. Nu mai pot ține creionul în mînă. Mîinile... Mîinile au numai 3 cm, eu am scăzut la 18 cm, degetele sînt prea mici, devin gheare... Mă transform... Voi fi un fel de șoarece... Voi avea două cozi... Nu mai am timp să-ți scriu, mă transform prea rapid!

Azi l-am văzut... L-am văzut pe Bronx! Venea dinspre dealuri. Bronx... Îți dai seama, Cesy? E nebun! Planeta asta e domeniul lui. „Singfa" este laboratorul acela secret cu care se lăuda. Oameni transformați în șoareci! Oare zgomotele acelea ciudate și grele au făcut totul? Lumina? Mirosurile? Fugi, Cesy, fugi departe, se apropie ceva îngrozitor; oricum, eu nu te mai iubesc, adio, Cesy...

Ghitara cu vise

De ani de zile, de lungi și frămîntătoare zile, de zile calde și reci, de zile uscate și albe, totul i se părea incredibil. Totul era un film și o halucinație, un drog pe care-l lua fără remușcări. Să rătăcești zîmbind prin spații interminabile, să rătă-

cești plîngînd, să fugi de tine pentru că de nimeni altcineva nu mai poți fugi. Și să ai nevoie să fugi.

Se pierduse în univers și călătorea fără țintă de zeci, poate de sute de milenii, și rareori avea curajul să se aventureze în jurul unei planete.

De multe ori era să cadă pe cîte o stea densă, de multe ori a eschivat în fața unui nor de meteoriți. Cine-l mai putea căuta în imensitatea stelară? Visase toată viața să se elibereze de hazardul local, strîmt, să trăiască într-un hazard universal, perfect.

Ultima oară se alimentase cu energie de la o stea roșcată. Scurtul popas îi lăsă răgazul să privească. Revelația statorniciei o avu în momentul în care desluși planetele ce alcătuiau sistemul.

Erau o familie, se învîrteau liniștite în jurul soarelui lor, fără griji, într-o mișcare precisă. O clipă tentația îl copleși, pentru o clipă totul i se păru stabil și superb. Ar fi vrut să rămînă; dar numai o clipă. Avea în fața lui spații necunoscute, nevăzute vreodată de ființe raționale. Civilizațiile nu-l încîntau. Planetele verzui sau galbene cu flori înalte, mlădioase, cu cîmpii albastre acoperite de o iarbă moale, lascivă, nu-l atrăgeau. Căuta acum absolutul: o planetă cu vise. Poate trecuse de mult pe lîngă ea, sau poate nu avea să o atingă niciodată. Dar o dorea.

Prima planetă cu vise pe care o cunoscuse fusese Pămîntul; nu era planeta pe care se născuse el, era originar din vecinătatea lui „Betelgeuse" — dar îl atrăsese mirajul somnului. Pe Pămînt se dormea și se visa.

Gusta în vis din fructele copilăriei, se juca inconștient cu pîlpîirile primilor ani de viață; pe Terra putuse să-și aducă aminte, chiar să retrăiască cele dintîi clipe, putuse să vadă craterele de acasă cu ierburile și bătrînii din jurul curții, cu zidurile înverzite de muzica păsărilor și fîlfîitul aripilor lor, cu turnurile ce luau forme ciudate îndată ce tinerii cu glugile albe fluierau în păduri chemîndu-și iubitele. Visase cum îl mîngîia seara o mînă osoasă, cu unghii prelungi — mîna mamei —, cum tatăl prindea meteoriți în spatele casei, cu plasa de argint, fermecată; visase cum el însuși prindea meteoriți, cum se amuza apucînd peștișorii mici și sclipitori de coadă, cum îi azvîrlea în sus, și ei dacă aveau noroc cădeau în mare.

Prima dragoste, fata iubită, caleștile de aur în care aveau voie să se sărute și boschetele de liliac aduse din mările dulci ale planetei se succedau insistent pe ecranul memoriei, în vis.

Mai tîrziu, o tînără din insulele Pacificului îi dărui o ghitară și-i spuse că e o ghitară ciudată. Dacă un bărbat dormea cu ea alături, visa gîndurile fetei ce i-o dăruise. Și visele lui, acum, erau gîndurile fetei din Pacific. Ea călătorea mult, era oriunde pe Pămînt. Fotografia și scria acolo unde oamenii se omorau; mai existau, din păcate, asemenea locuri...

Îi plăcuse Pămîntul cu norii și oceanele, cu deșerturile și florile lui, îi plăcuse aici pentru că avusese prilejul să viseze. Și lui i-a fost dat să viseze imagini adevărate. Pămîntul-explozie, oamenii-hiene, sunetele șuierate, gropile și grădinile întregi cu flori negre, fără petale.

Niciodată nu va cunoaște, poate, altă planetă cu vise.

Dar nu se va întoarce pe Pămînt.

Treizeci de ore

„Cum va fi ? Ce va fi ?... Ploaia, oare cum arată ploaia ? Ce este vîntul ? Cum sînt munții ? Vreau să văd zăpada, vreau să văd Soarele, așa, de aici !..."

...Acele săreau, executau oscilații rapide, indicatoarele erau încă destul de calme, ecranele negre.

„Birger... Birger îmi spusese cînd eram copil... Du-te, Ian, pe Everest, du-te și vezi jungla, du-te și vezi cascadele ! Birger, tatăl meu... Aș fi putut să-i spun Pa sau Tati, sau pur și simplu Tată, dar eu i-am spus Birger.

Oare cum arată oamenii care n-au plecat niciodată de pe Pămînt ? Cum le voi părea eu, lor ? Să fii eschimos și să nu fi văzut niciodată sloiuri plutind pe ocean, să fii pasăre și să nu fi simțit niciodată înălțimea !..."

Infonul începu cu voce puternică : patru, patru, cinci-șapte, doi și cinci, șase mii kilometri, presiune normală, flux polar-zero ; stare psihică Ian D.D. : satisfăcătoare... puțin pasiv... mai multă concentrare pentru orice eventualitate ; stare psihică Rila Miguel : foarte bună ; cuplați sistemele de frînare, intrați în legătură cu Terra... totul merge normal ; revin peste trei minute ; mulțumesc.

„Rila... calmă, sigură pe sine, senină și aeriană... O bluză albă, un pulover crem... Rila, totdeauna egală și subtilă, în orice caz, altfel decît mine. A văzut Pămîntul, îi cunoaște limbile, poveștile, vegetația. Cît de mult ar putea-o iubi un pămîntean ? I-ar putea asculta ca și mine pulsul întregii ei ființe ? I-ar putea clădi castele din frunze uscate, găsite între paginile cărților aduse de pe Pămînt, i-ar mulțumi pentru fiecare zi petrecută împreună ? Rila cu trupul ei lung, cu mîinile de balerină. Rila, cu bluza ei albă, puloverul ei crem..."

...Becul portocaliu se aprinse brusc, invadă cabina. Sirena țipă scurt, o secundă, tăcu, țipă scurt, o secundă, tăcu, țipă scurt, becul portocaliu pîlpîi, acele delirau, ecranul se umplu de linii orizontale, haotice, teroarea portocalie continua... Fluxul polar scăzu vertiginos... sirena mai țipă de două ori, apoi începu să hîrîie. Rila Miguel își mișca degetele rapid pe claviatura tabloului central ca o dactilografă pricepută, intrase în panică ; Ian mai privea consternat becul, se urnea greu, făcu un salt, ajunse lîngă Rila. Infonul anunță cu același glas : trei mii cinci sute metri pînă la contact, orientarea dereglată de șase minute, fluxul scade la minus cinci sute, avarie prin explozie mică la corpul patru V, ATED și START trebuie modificate, măriți stocul de oxigen și scoateți tuburile din dulapurile trei și patru ; stare psihică Ian D.D. : panică, ritm cardiac la limită, contracții musculare, recomand o pastilă vanicotom ; stare psihică Rila Miguel : panică, erori de percepție ; întrerupeți becul și sirena prin butoanele K și L. Măriți fluxul. Continui : zece, trei-șapte, butonul F zece M trebuie mutat poziția doi, o mie de metri pînă la contact, nouă, patru mii cinci sute... Întrerup !... Treceți în boxa pentru avarie. Înlocuiți rezervoarele de oxigen ! Repet : Ian D.D., recomand o pastilă vanicotom. Șapte sute de metri pînă la contact, regiune nisipoasă...

Rila Miguel își împinse colegul în boxă... își legă centurile, o zmucitură, boxa se desprinse de corpul navei, parașutele se deschiseră, cîteva secunde, un șoc, al doilea șoc, liniște...

...Nouă minute de liniște... Ian respira calm. Rila ridicase oblonul dublu și privea afară. Ținea încă tubul de oxigen în contact. Ian încercă să ghicească.

„Munți ? Mare ? Nu, nu ne legănăm, așa spunea Birger, cînd ești pe mare nimic nu e stabil. De ce nu spune nimic fata asta ?"

Încercă să se ridice, îi tremurau încă picioarele, se ridică în sfîrșit, privi. Galben... La dreapta galben, în spate galben, sus, albastru. Multă lumină, prea multă... Căută. Îl descoperi. Soarele! „Nu te poți uita la el. La Soare nu te poți uita, așa e, Birger avea dreptate".

— Asta poate fi Sahara, un deșert. Să ieșim ! O ajută pe Rila, apoi ieși cu cele două rezervoare. Erau prea grele aici. Cîțiva pași. Privi în stînga. La 200 de metri, nava, în flăcări. O trase pe Rila, alergă puțin. Tuburile erau prea grele. Dar sînt pe Pămînt ! Aici e aer ! Uitaseră ! Își scoase casca și îi făcu semn Rilei. Puteau vorbi acum.

— Nava arde, Rila, poate exploda din clipă în clipă...

Gîfîia, încercă să alerge. Rila căzu, o trase, un pas, o inspirație, alt pas, o expirație, se îneca. „Pe Pămînt era aer! Ce se întîmpla?"

Rila urlă :

— Nu putem respira, Ian, e totuși prea puțin oxigen aici, ne-am obișnuit altfel, trage tuburile ! Acum și-au pus căștile, sîngele s-a încălzit. Ian a transpirat, o trage pe Rila Miguel și cele două rezervoare. Zece metri... patruzeci de metri... o sută de metri...

— Explozia va fi puternică, să ne depărtăm, Ian ! „Glasul ei, înfundat, oare cît de tare a strigat ca s-o pot auzi ?" Două sute de metri... Un gînd... O idee, o privire ! Zece ore ! Numai zece ore ! Zece ore de autonomie.

— Cît de mare e deșertul, Rila ?

— Nu știu, poate fi foarte mare. Zece ore !

„Riscul trebuie acceptat ! Oricum, Rila nu poate merge cu mine". Își scoase casca, aruncă tuburile. Trebuiau aduse și celelalte două din boxă. „Explozia, oare cînd se va produce explozia ?" Își ținea răsuflarea și fugea. O sută de metri întoarcere... cincizeci de metri întoarcere, deschise gura, gîfîia, un pas, doi pași, fără inspirație, fără expirație, va rezista ? „Voi scoate tuburile din boxă, îmi voi pune o cască, voi trage trei guri de oxigen, voi alerga cu rezervoarele înapoi, va fi greu, oare ce face acum Rila ? Mă privește ?"

„Da, Ian, te privesc, precis că te întrebi dacă te privesc, nu vei putea căra tuburile, oricum mi-ai lăsat aici douăzeci de ore de viață, iar eu respir, respir, aici pe Pămînt, la fel ca pe Lună, sau în orice altă parte, respir în spatele căștii, lîngă un tub cu oxigen, nu vei ajunge Ian, explozia te va zdrobi, flăcările au ajuns în dreptul corpurilor cu combustibil, Ian, privește-mă, încearcă să fugi fără rezervoare, poate avem noroc, zece ore e destul de mult, nu mai încerca să aduci aici tuburile, explozia poate fi puternică, totul se poate întîmpla chiar acum, te rog..."

...Două bubuituri, ca una, păsările nu-și iau zborul, aici nu sînt păsări, nisipul îngălbenește cerul, unda de șoc a ajuns acum la Rila, o doboară. Apoi marea liniște a deșertului...

„Poate că Ian zace rănit, poate are nevoie de mine, poate are nevoie de oxigen. Două sute de metri spre boxă, spre Ian... Carne sfîșiată, sînge strălucind, curgînd, Soarele nemilos. Te rog, nici o lacrimă, a rămas un rezervor intact, Ian moare, dar a rămas un rezervor și foarte multă singurătate. Te rog, nici o lacrimă... Poate nici Ian n-ar fi plîns sau, cine știe, poate nu știa de copil, nu cred că a observat. Ce mult ar fi vrut Ian să vadă cascadele, munții, zăpada... Ian a vrut să-mi dea douăzeci de ore de oxigen, acum am treizeci de ore, mai mult și infinit mai puțin... Mai am treizeci de ore de viață..."

„Scîrțîie ceva, douăzeci și opt de ore... nisipul capătă o nuanță albicioasă, Soarele îl topește, douăzeci și cinci de ore, firicelele de praf, costumul, dealurile acestea teșite, asimetrice, abrupte și line pe cealaltă parte și iar firicelele de praf, mișcîndu-se parcă ar fi cărate de furnici galbene... douăzeci și două de ore, nisipul albicios, parcă aș fi scuipat pe el, mai am puțin din primul tub, vreo trei ore, ba nu, două ore... trăiesc oare?... copilul..."

...Mai sînt două minute. Rila se ridică, trage celălalt rezervor lîngă scaunul improvizat, schimbă legăturile nichelate, strălucitoare. Mai sînt douăzeci de ore. Ore cu oxigen.

„Sînt sigură că ne-au observat, de ce nu vin să ne salveze?... uite o pasăre, Ian — ridică te rog capul, de ce dracu' nu răspunzi? patrusprezece ore, Soarele s-a înroșit, parc-ar fi Soarele meu. Ian, pune te rog mîna pe Soare, strînge-l tare, dă-mi cîteva lacrimi din nisipul Soarelui sau acolo nu e nisip? Soarele lor idiot, iată-l apune, Ian, oprește-l, mi-e frică, s-a făcut frig, ăștia vor să ne înghețe, Ian, prinde Soarele, ridică-l, vor să ne înghețe, se fac că nu ne-au observat... copilul, copilul meu și al tău... nu știai, precis nu știai, altfel n-ai avea acum nisipul acela vișiniu pe față, ăștia de pe Pămînt vor să ne omoare, Ian, te rog nu te mai preface..."

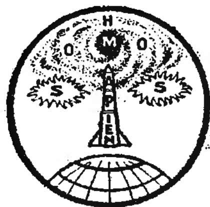
Noaptea lasă deșertul să curgă spre Rila, noaptea îmbracă nisipul... Noaptea se urcă încet pe dune, coboară în gropile de lîngă boxă, apoi se urcă iar pe corpul lui Ian.

. . . .

„Dă-mi casca Ian, învață-te cu aerul de pe Pămînt, aleargă Ian, aleargă spre valuri... oare știi să înoți?"

Rila răsuflă greu, se trezește, schimbă rapid rezervorul cu oxigen, alte legături, puțin mai strălucitoare, al treilea tub. Încă zece ore...

„Acum aș fi respirat greu, din ce în ce mai greu, totul s-ar fi făcut cenușiu, puțin luminos, o ușoară moleșeală... Rezervorul lui Ian, zece ore de viață în plus, acum aș fi împrăștiat nisipul în jur, n-aș mai fi simțit picioarele, apoi buzele, degetele... Ce-mi pasă că elicopterele se lasă încet, oamenii aleargă spre mine, copilul va trăi, ce-mi pasă de Soarele care răsare, Ian nu-l poate vedea, Ian mi-a dat un rezervor de oxigen, zece ore de viață, mult prea mult, de ce nu-l lasă în pace, Ian nu e mort, Ian glumește și se face că doarme, ce-mi pasă de nisipul auriu și prea sclipitor, lăsați-mă să cad încet spre gîzele gelatinoase, spre dunele de celofan, nu-mi trebuie oxigenul vostru..."

EUGEN MORARU

Nu rupeți florile!

Era o minunată după-amiază de primăvară, iar în plimbarea mea n-am putut rezista ispitei de a mă opri, măcar pentru cîteva clipe, pe una dintre aleile parcului prin care mă purtau pașii.

M-am așezat pe o bancă și am lăsat priveliștea fermecătoare din preajmă să-mi inunde ochii cu frumusețile ei crude și multicolore, iar parfumul inefabil al florilor de salcîm să-mi gîdile nările.

În fața mea era o bancă, iar în spatele ei un rond înalt și impunător în care se părea că și-au dat întîlnire, într-un mozaic ce imita culorile curcubeului, cele mai frumoase flori pe care le văzusem pînă atunci. La marginea rondului trona însă, ca o adevărată „regină a gingășiei", o lalea galbenă, zveltă și fragedă, așezată acolo parcă de inspirația unui mare artist.

În beția ce mă cuprindea simțeam tot mai mult puterea pe care o exercita asupră-mi acest anotimp — de fiecare dată același, de fiecare dată altul — și deodată avui convingerea că pe banca din fața mea venise să se așeze însăși Primăvara...

Părul ei, în care se juca o ușoară adiere de vînt, avea culoarea păpădiei, iar în ochi... în ochii aceia mari și candizi jucau albastrul cerului de mai și verdele frunzelor de salcîm. Încă de mic iubeam albastrul cerului de mai și verdele frunzelor de salcîm, dar acesta era, poate, numai unul dintre motivele pentru care, acum, îmi plăceau teribil de mult ochii ei mari și candizi.

Și parcă anume pentru a-mi spori surplusul de plăcere produs de propria-i apariție, își îndreptă privirea spre mine învăluindu-mă într-o liniște care induse în mine fiorii unui extaz necunoscut și-mi dădui seama că eul meu se dizolvă treptat în universul feminin și imponderabil din adîncurile ochilor ei.

În lumea aceea de revelații prin care zburam, spiritul meu întîlni spiritul ei ce se metamorfozase într-o lalea identică cu aceea de la marginea rondului.

— Dacă nu cumva ești un vis, i-am spus, atunci cred că te-ai născut din sinteza unei raze de soare cu o boare primăvăratică, în care s-au adunat toate miresmele acestui splendid anotimp; sau, poate că, pur și simplu, ești sclipirea unui miracol sublim și efemer!

— O, nu! îmi răspunse ea cu un glas ingenuu și fin. Vin de foarte departe... Dacă vrei, fac, după cum spuneți voi, o croazieră de plăcere. Șederea mea pe planeta voastră este condiționată de viața acestei planete în care m-am inclus. De aici contemplu Pămîntul și cerul și vă privesc pe voi cînd treceți pe lîngă mine. Îmi place lumea voastră, iar uneori, foarte rar, energia psihică din ochii trecătorilor ce iubesc florile și mă admiră, mă ajută să mă arăt pentru un timp foarte scurt, deși cei care mă văd nu-și dau seama că trupul meu e doar o imagine diafană și inconsistentă. Tu...

Dar nu apucă să spună mai mult pentru că o forță imensă ne trimise într-un neant dureros și obscur, din care, însă, am ieșit într-o clipă, într-o frîntură de clipă, și m-am regăsit pe banca pe care stăteam pînă atunci.

Ochii mei clipiră des, văzînd cum ființa din fața mea se volatilizează parcă, apoi se dilatară uimiți, înțelegînd că „Regina gingășiei" dispăruse și ea. Privirea mea disperată găsi apoi laleaua firavă și tristă, în mîna unui trecător distrat și absurd care o rupsese și care se îndepărta acum cu un aer nonșalant și stupid.

Știu, știu și eu că totul se putea datora imaginației mele, înfierbîntată în clipa aceea, sau chiar unei astenii trecătoare de primăvară, dar nu știu de ce, de atunci, cînd văd o lalea galbenă, mă prinde o nostalgie nesfîrșită și tot de atunci nu mai pot suporta oamenii care nu lasă florile să trăiască și ele...

Surpriza unui accident

Marele șantier de construcții civile din Capitală, la care-mi făceam practica de vară în calitate de student în arhitectură, mă repartizase la un lot ce se ocupa de construcția unui bloc-turn cu 17 etaje.

Aici l-am cunoscut pe maistrul Constantin Aramă, un tip de vreo cincizeci de ani, foarte robust, cu o mare experiență și care mi se părea a fi tipul reprezentativ al constructorului. Avea un ten ce amintea în mare măsură de culoarea metalului, căruia printr-o ciudată coincidență îi purta numele, și un păr negru, tuns scurt, în care au început să se ivească, din loc în loc, firele albe ale bătrîneții. Viața aspră de șantier îi brăzdase fața cu niște cute adînci, care se mișcau aproape continuu, trădînd o intensă viață interioară.

Contrar aerului de severitate pe care-l avea, poate și datorită faptului că purta pe umeri o mare răspundere, maistrul Aramă era un om comunicativ și, într-un timp destul de scurt, am devenit prieteni buni, motiv pentru care, într-o zi, un muncitor mai șugubăț se amuză declamînd:

„Studentul și cu Aramă
Sînt amici la cataramă!"

Discuțiile mele cu el erau plăceri pe care le căutam destul de des, iar stima și admirația pe care i-o purtam nu se datorau numai bogatei lui experiențe profesionale, pe care mi-o împărtășea cu multă bunăvoință, ci și ochilor lui de bătrîn „lup" de șan-

tier — doi ochi verzi care te sfredeleau cu niște priviri ce trădau o voință de fier și în care mi se părea că descopăr licăririle unei inteligențe remarcabile.

Fumător vechi și pasionat, nea Aramă, cum îi spuneam eu, nu scăpa niciodată prilejul să mă servească și pe mine, din tabachera lui de argint, cu cîte o mărășească, pe care n-o refuzam niciodată, atît pentru gestul camaraderesc cu care mi-o oferea, cît și pentru că mărășeștile prietenului meu mi se păreau a fi cele mai bune țigări din lume.

Odată mă luă cu el să observăm placa de beton, de deasupra blocului, care fusese turnată de curînd și care reprezenta acoperișul propriu-zis al clădirii. De aici, de la înălțimea celor 17 etaje, admiram, nu pentru prima oară, panorama minunată a metropolei care mă copleșea întotdeauna prin multitudinea frumuseților ei. În totalitate, orașul îmi apărea atunci ca un imens furnicar clădit pe un schelet de beton și de fier, iar coșurile fumegînde ale uzinelor și blocurile-turn, cu nenumăratele lor antene se ridicau semețe, ca un simbol materializat al luptei omului cu înălțimile. Satisfacția dăruită de viitoarea mea muncă vibra în mine mai tare ca oricînd — și, într-adevăr, ce putea fi mai frumos decît să clădești acești coloși nu numai pentru generația ta, ci chiar și pentru multe dintre generațiile viitoare!

La un moment dat, nea Aramă se lăsă într-un genunchi, sprijinindu-se cu mîinile de marginea plăcii de beton și se întinse să vadă ceva în afara ei — încălcare flagrantă a principiilor de securitate a muncii — și, gest fatal, pentru că, în acel moment, l-am văzut pierzîndu-și echilibrul, iar prin efortul meu disperat de a-i sări în ajutor n-am reușit decît să-l văd căzînd în hăul nemilos ce se căsca sub el. Zgomotul surd, pe care l-am auzit, pricinuit de contactul lui cu asfaltul străzii, a avut pentru mine efectul unei lovituri primite în moalele capului și amețit cîteva fracțiuni de secundă, era gata-gata să mă prăbușesc în urma lui, dar, printr-un supraefort de voință, am reușit să nu dublez această groaznică dramă și m-am rostogolit neputincios pe placa de beton.

În starea aceea de semiinconștiență, mi-a trecut ca un fulger prin minte toată monstruozitatea acestei nefericite întîmplări, cu toate formele și cu toate urmările ei. Era groaznic să știu că omul acela care-mi devenise atît de apropiat nu mai există, pentru că, ținînd seama de cei peste 50 de metri de la care căzuse, nu putea să aibă nici o șansă de supraviețuire, și prin capul meu se învîrteau, într-un coșmar aproape insuportabil, tot felul de reproșuri pentru ceea ce eventual aș fi putut face ca să-i salvez viața și n-am făcut-o. Dar, la urma urmei, cine și-ar fi putut închipui că un om ca el, cu un atît de mare stagiu pe șantier să facă o asemenea greșeală? Ah, ce n-aș fi dat să fi putut evita această nenorocire, să nu fi fost martorul ei!

Amintindu-mi apoi că eram omul cel mai competent să anunț organele de anchetă, m-am ridicat rapid din starea de prostrație în care căzusem parcă și am alergat ca un bezmetic spre una dintre încăperile etajului 16, unde știam că șeful de lot își instalase un telefon provizoriu.

În cameră nu era nimeni și tocmai cînd, năpustindu-mă asupra telefonului, am ridicat receptorul, pe ușă intră calm prietenul

meu, Constantin Aramă, care, văzînd că pot fi confundat foarte ușor cu o statuie, îmi luă receptorul, ce rămăsese suspendat în mîna mea, și, așezîndu-l în furcă, îmi spuse pe un ton foarte îngăduitor :

— Lasă, prietene, nu e nevoie !

Apoi, printr-un gest cunoscut, înainte ca eu să-mi revin și să-l pot întreba ceva, deschise în fața mea tabachera lui de argint din care îmi pătrunse în nări mirosul îmbietor al unui tutun pentru care făcusem o adevărată patimă. Uluit cum eram, mîna mea se întinse mai mult reflex și luă o țigară, dar, în fracțiunea aceea de secundă, am descoperit deodată niște semnificații pentru care pînă atunci păream miop. Într-adevăr, cum de nu-mi sărise în ochi grija exagerată pe care prietenul meu o acorda tabacherei lui, fie ea chiar și de argint, dar mai ales cum de nu observasem că mărășeștile acelea purtau pe ele patru inițiale minuscule și foarte enigmatice : I. c. b. f.

Cred că anume pentru a mă face să uit de nedumerirea ce mă învăluia tot mai mult, nea Aramă îmi oferi amabil un foc cu o splendidă brichetă cu gaz, pe care nu i-o mai văzusem pînă atunci și de care privirea mea se lipise parcă.

— E un cadou, mă lămuri el, ghicind probabil întrebarea din ochii mei. Un cadou de la un nepot care este cercetător și totodată unul dintre cei mai buni biochimiști de la noi, dar care nu mă uită niciodată cînd pleacă la vreo conferință internațională.

Pentru prima dată, de cînd îl cunoșteam eu, cutele de pe fața lui se dilatară într-o relaxare din care în locul asprimii și încruntării înflori un zîmbet cald și foarte explicativ. Găsisem cheia enigmei : I. c. b. f. însemna, fără îndoială, „Institutul de cercetări biofizice“ !

N-am să uit niciodată țigara aceea pe care am savurat-o atunci pînă la capăt, pentru că ea mi s-a părut a fi o adevărată comoară.

Monstrul de lemn

Nu-i înțelegeam deloc pasiunea aceea bruscă pentru sculptura în lemn, cu atît mai mult cu cît pînă atunci nu-i remarcasem vreun gust sau vreo preferință pentru o anumită artă în special și îl consideram unul dintre acei urmași ai lui Arhimede, pătruns pînă în măduva oaselor de microbul tot mai răspîndit al științelor exacte, care, dealtfel, pătrunsese și în mine în destul de mare măsură. Ceva nefiresc schimbase parcă ordinea din el, stîrnindu-i o pasiune bruscă și neașteptată pentru artă ; și tocmai pentru sculptura în lemn.

Îl cunoscusem ca pe un student inteligent și sîrguincios, care se descurca mai bine decît noi toți în labirintul dificil al „electrodinamicii“, dar nu numai pentru aceasta i-am căutat prietenia, ci și pentru că-mi plăcea la el acea înțelegere profundă a lucrurilor și a fenomenelor, acea rațiune imbatabilă cu care natura a înzestrat foarte puțini oameni — pe aceia care par predestinați să ajungă mari. Pe deasupra, cu mutra lui oacheșă și mereu bine

dispusă, era tipul studentului degajat și volubil, în prezența căruia nu cunoșteai plictiseala — un băiat spiritual, cu simțul umorului și cu o mare trecere la cele mai simpatice fete din complexul studențesc în care locuiam de cîțiva ani.

În facultate se remarcase printr-o metodă originală de studiere a formelor vii cu ajutorul modelelor matematice, iar la una dintre ședințele cercului de biofizică făcuse chiar o comunicare despre „transducția umanului asupra lemnului" (era vorba de o includere a omului în lemn, care devine astfel o ființă vie, avînd avantajele combinării dintre ambele structuri).

E adevărat că aceasta l-a cam discreditat oarecum în ochii colegilor, iar cîțiva dintre ei, mai ascuțiți la limbă, au reacționat chiar vehement spunînd că toată supoziția lui e un fel de insolență științifică, mai degrabă rodul activității superflue a unui taumaturg diletant și că, într-un limbaj mai comun, Nicușor Niculescu umblă după „potcoave de cai verzi pe pereți".

Eu consideram că, probabil, în urma acelui incident s-a schimbat așa de mult, pentru că, tot cam pe atunci, nu l-am mai văzut pe Nicușor făcînd altceva decît meșterind toată ziua materia lui primă — lemnul. Camera noastră de la etajul cinci, pe care am ocupat-o amîndoi încă de la începutul acestui an universitar, se transformase într-un adevărat atelier de sculptură în lemn, unde nu vedeai decît lemnul împrăștiat pretutindeni, sub diferite forme, și un întreg arsenal de dălți, ciocane, cuțite sau tot felul de alte instrumente necesare sculptorului în lemn, pe care am început să le cunosc și eu.

Își neglijase chiar și lucrarea de diplomă pe care o începuse încă de anul trecut și pe care trebuia s-o prezinte la sfîrșitul acestui an, în schimb îmi vorbea cu atîta pasiune despre arta lui, de parcă ar fi vrut să mă converteească și pe mine la această disciplină, care-mi devenise nesuferită nu numai pentru că ajunsesem să inspir un fel de amestec de aer cu pulbere fină de lemn, ci și pentru că îmi răpise partenerul însuflețitelor meciuri de șah sau al incursiunilor vesele de sîmbătă seara.

Un timp nici nu m-am uitat la ceea ce lucra, considerînd că noua lui îndeletnicire este un joc temporar și inocent, dar, la un moment dat, cînd privirea mi-a căzut întîmplător pe cîteva dintre piesele terminate de curînd, am fost surprins să constat că Nicușor posedă un incontestabil talent de sculptor, dar mai ales că personalitatea lui se evidențiase și în acest domeniu deoarece se dovedea adeptul sau, mai bine zis, promotorul unei noi și interesante nuanțe de abstracționism, lemnul transformîndu-se sub dalta lui în niște forme ciudate, stranii, care, deși te priveau cu ochi de lemn, te făcea să te înfiori, fiindcă înăuntrul lor ghiceai parcă palpitațiile unei existențe superioare și magnifice. Am făcut imediat legătura între aceste figurine și o serie de discuții anterioare, în care Nicușor susținea că ființele de pe Pămînt au forme accidentale, necorespunzătoare unor aspecte ale modului lor de viață și că aceasta aduce omului foarte mari dezavantaje. Căuta el oare să exprime prin arta lui o formă mai potrivită, o formă ideală a omului ?

Dar tot atunci am observat ceva și mai interesant, și anume că acest artist apărut peste noapte, care era prietenul și colegul meu, lăsa operelor lui o viață foarte scurtă, deoarece după ce termina cîteva figurine, după cel mult cîteva zile de meditații și observații asupra lor, le distrugea fără nici un pic de reticență, răspunzînd protestelor mele că, pur și simplu, n-a ajuns încă la forma căutată și că piesele pe care le distruge sînt niște rebuturi care nu merită să fie văzute. Atitudinea aceasta exagerată mă incita, cu atît mai mult cu cît toate rugămințile mele s-au dovedit inutile în fața hotărîrii lui pe care o credea bazată pe constatări indubitabile. Din punctul meu de vedere era ceva asemănător cu o rostogolire în neant a speranțelor, ca în celebrul „mit al lui Sisif", iar gestul lui prin care își făcea munca inutilă mă intriga, pentru că dacă figurinele acelea îmi plăceau mie, care aveam toate motivele să fiu subiectiv și să nu le văd cu ochi buni, puteau desigur să placă și altora.

Într-o zi veni cu spinarea încovoiată de un butuc mare de lemn, pe care-l depuse mulțumit în mijlocul camerei și pe care se apucă de îndată să-l meșterească cu un surplus de zel. Nu după mult timp, a început să apară o formă destul de confuză, destul de neînțeleasă. Cînd era aproape gata și am privit-o mai atent, am fost uimit de puterea pe care o exercita asupra ochiului omenesc. Era un fel de caracatiță sau, mai bine zis, un fel de monstru, din al cărui trup cvasilenticular ieșeau o sumedenie de tentacule care, într-o teribilă sforțare, stăteau parcă înfipte în mediul înconjurător. Nu puteai să-i observi ochii sau alte organe de simț, dar îți dădea impresia că te vede sau că te simte cu fiecare părticică din care era alcătuit — o privire care pătrundea în tine răscolitor.

Nu știu dacă aceasta reprezenta sau nu ceea ce căuta Nicușor, dar chiar cu ochiul meu de neinițiat puteam să-mi dau seama că era o realizare extraordinară care l-ar fi putut urca rapid pe cele mai înalte culmi ale succesului artistic.

Într-o seară am plecat în oraș să-mi vizitez o cunoștință, lăsîndu-l pe Nicușor să dea monstrului său ultimele finisări.

Cîteva discuții prelungite peste prevederi m-au reținut în oraș pînă în jurul orei unu noaptea, făcîndu-mă să încalc regulamentul de ordine interioară al căminului, care prevedea accesul studenților în cămin pînă la orele 23,30. Apropiindu-mă de bloc, tocmai mă gîndeam ce scuză mai plauzibilă să-i invoc portarului pentru întîrzierea mea, cînd la geamul camerei noastre, care se găsea chiar la unul dintre colțurile blocului, am zărit o mișcare lentă și ciudată. Apropiindu-mă mai mult și uitîndu-mă mai atent, am rămas stupefiat văzînd că ceea ce se mișcă era o ființă ce părea o copie identică, dar mărită de cîteva ori, a monstrului pe care-l realizase Nicușor. Eram convins că nu-i decît o vedenie aberantă și trecătoare, dar degeaba îmi frecam ochii din ce în ce mai îngrozit, pentru că ființa aceea continua să se arate, plutind lîngă geam ca într-o stare de imponderabilitate și mișcîndu-și lent, dar cu siguranță, tentaculele în niște unduiri fascinante, de parcă ar fi înotat în oceanul aerian. Apoi se ridică tot mai sus,

pînă cînd scăpă privirii mele, pierzîndu-se în depărtările întunecate ale înălțimilor.

Am intrat ca un vîrtej în cămin și am urcat într-un suflet treptele celor cinci etaje (liftul e de obicei defect) fără să-i mai dau portarului explicațiile de rigoare, fără să mai țin seama de protestele lui, lăsîndu-l să-și imagineze, după mutra pe care probabil o aveam, că sînt urmărit de o întreagă bandă de răufăcători, și nemaipăsîndu-mi că a doua zi conducerea căminului îmi va trage o săpuneală zdravănă urmată de un serios avertisment.

Monstrul lipsea din cameră, lipsea de asemenea Nicușor, care-mi lăsase pe masă un bilet scris de mîna lui grăbită, în care mă anunța scurt : „Te rog nu te alarma de dispariția mea și mai ales nu te supăra că te-am privat de unele lămuriri de amănunt. În curînd ne vom reintilni, și atunci le vom clarifica pe toate, Nicușor".

Au trecut de atunci cîteva zile, fără ca Nicușor să mai fi dat vreun semn de viață, dar nu m-am alarmat, nu numai pentru că vreau să-i îndeplinesc rugămintea, dar și pentru că simt în mine că ne vom revedea în curînd. Dealtfel, cred că totul nu e decît o glumă, o poantă de care n-ar fi în stare decît unul ca el ; poate că arătarea aceea pe care am văzut-o atunci la geam nu era decît o iluzie sau un joc de lumini, cu care Nicușor și-a propus să mă păcălească înainte de a pleca pentru cîteva zile, posibil acasă sau undeva, într-o excursie venită pe neașteptate.

Cîțiva colegi pe care i-am întrebat nu știau nimic de el, ba chiar erau nedumeriți că întreb de Nicușor tocmai eu care locuiesc în aceeași cameră cu el și sînt prietenul lui cel mai bun.

Nu m-am alarmat de dispariția lui, dar totuși mi se pare curioasă povestea aceea. Am stat vreo două zile cramponat într-o așteptare absurdă și privind ore în șir dălțile și ciocanele acelea care zăceau într-o inactivitate supărătoare. Probabil că m-am obișnuit așa de tare cu noua ocupație a colegului meu încît am început să-i simt lipsa ; un fel de rău care mi-a devenit necesar...

Alaltăieri am luat o daltă și un ciocan și am început să cioplesc o bucată de lemn rămasă de la Nicușor. Am obținut o figurină nostimă care nu mă nemulțumea ca începător.

Ieri am făcut rost, de la un depozit de cherestea din apropiere, de o bucată de lemn pe care l-am transformat într-o altă figurină. E foarte vizibil progresul meu, deoarece piesa a doua e mult mai reușită decît prima, pe care am distrus-o.

Azi lipsesc din nou de la curs pentru că mi-am adus o altă bucată de lemn din care-mi propun să fac ceva mai frumos și poate mai original. Cred că voi reuși !

De-abia acum am început să-l înțeleg pe Nicușor, ba chiar sînt revoltat împotriva mea că nu l-am înțeles mai devreme ; de-abia acum am început să simt în mine vibrațiile pasiunii pentru frumusețea muncii de creație, satisfacția și revelația zborului pe care nu ți le poate da — cred eu — decît sculptura în lemn !

Întoarcerea

Undeva, în imensitatea fără de sfîrșit a universului, o planetă descrie, pe orbita ei eliptică, ultimele rotații în jurul unui soare muribund ce n-o mai poate reține.

Civilizația care se născuse și se dezvoltase pe planetă a trecut prin toate dificultățile specifice evoluției civilizațiilor (calamități, războaie, poluări...), dar acum se vedea în fața celei mai dificile probleme vitale pe care trebuia s-o rezolve.

Alarma se dăduse cu cîteva secole în urmă, și de atunci savanții căutau cu febrilitate cea mai avantajoasă metodă de supraviețuire sau de înlăturare a cataclismului astral. Inițial se preconizase — și chiar se începuse — construirea unei planete artificiale care să aibă o autonomie proprie, dar într-o zi un grup de cercetători anunțară o realizare care pînă atunci părea o utopie: transformarea artificială a ființei umane într-o undă de energie densă și superinteligentă, un fel de transpunere a omului într-un alt plan material — marea șansă ce ridica rațiunea pe culmile unei cunoașteri nebănuite și care o ferea, în același timp, de odiseea unei migrații ce i-ar fi putut fi catastrofală. Era o salvare fericită, venită la momentul oportun și totodată rezultatul unui formidabil salt calitativ născut după îndelungate acumulări științifice și tehnice.

E adevărat că prin noua metodă nu se putea asigura perpetuarea speciei, dar, deocamdată, în fața unei vieți practic interminabile, acesta părea un lucru mărunt, care, fără îndoială, își va găsi cîndva și el soluționarea.

De atunci, de cîteva zeci de ani, nu se mai construise nimic, omenirea nu mai era interesată decît de valorificarea resurselor energetice și se pregătea cu înfrigurare să părăsească planeta pe care, cu miliarde de ani în urmă, apăruse sub forma unor firave și haotice molecule organice.

Laboratoarele fabricate și instalate în mare grabă funcționau fără întrerupere, astfel ca înaintea clipei catastrofale să poată fi transformați toate cele cîteva sute de miliarde de locuitori ai planetei.

Veni și rîndul ultimului om să se transforme, un tînăr sau mai degrabă un adolescent, care, acum dintr-un laborator aerian și tăcut, privea, atît cît putea cuprinde cu ochii, suprafața planetei pe care o găsea dezolantă și rece și deasupra căreia, pentru că nu-i vedea, încerca să-i ghicească pe semenii lui, pe oamenii-undă care-și duceau, cu viteze cvasiluminice, existența lor insolită și frenetică. Il chema Lil și era ultimul dintre puținii copii care se mai născuseră în vremea din urmă, iar copilăria și adolescența i-au fost alintate de oamenii întregii planete, care treptat, treptat se transformau, pe măsură ce le venea rîndul și deveneau invizibili pentru simțurile lui.

Ochii lui Lil erau gravi și el era singurul om pe care înaintea transformării îl încerca un murmur de nostalgie — un sentiment vag și arhaic, izvorît din gîndul că ochii aceia cu care privea vor dispărea mîine; nici trupul lui nu va mai exista, pentru că mîine, în laboratorul acesta, el, Lil, va deveni, asemeni celorlalți, o undă de energie vie și imponderabilă.

Într-un tîrziu se adresă omului pe care nu-l vedea, dar pe care îl știa mereu în preajma sa, urmărindu-i fiecare mișcare și poate fiecare gînd:

— Profesore, nu știu de ce parcă mă îndurerează ideea că mîine voi fi altceva decît ce sînt acum și poate chiar îmi pare rău că am ajuns pînă aici.

— E o reminiscență, Lil! îl dojeni telepatic profesorul. O reminiscență sentimentală de acum cîteva milioane de ani, iar ceea ce facem noi acum este țelul spre care ne împinge condiția noastră umană, modul în care vom deveni superființe capabile să cunoască și să domine universul. Sînt sigur că mîine, cînd nu vei mai avea trup și te vei elibera de senzațiile relative pe care le ai acum, vei gîndi altfel și o să cunoști satisfacții pe care nu le poate avea un om alcătuit din carne și oase. Dealtfel, nu uita, tinere, că, datorită proprietăților de conservare cu care ne putem înzestra în noua structură, ne așteaptă nemurirea, iar pe tine tinerețea veșnică! Vei putea colinda la nesfîrșit galaxiile și metagalaxiile, iar de-a lungul timpului, pe care-l vei percepe doar ca pe o dimensiune ce nu te poate afecta fizic, vei deveni poate o forță cosmică pe care azi n-o putem nici măcar imagina.

La cîteva zile după ce se transformă, Lil se atașă unui grup numeros și părăsi planeta condamnată să abandoneze peste puțin timp soarele în jurul căruia se învîrtise cu fidelitate de multe sute de miliarde de ori.

Spiritul de colectivitate nu mai acționa însă ca în vechea formă socială; fiecare ființă din care se compunea marea familie de oameni-unde evita perturbațiile cauzate de mișcarea continuă a celor din jur; în plus, dispăruseră majoritatea cauzelor care îl legau pe individ de grup, și treptat, treptat colectivitatea se disipă din ce în ce mai mult, pînă cînd, la un moment dat, Lil constată că, în călătoria lui nesfîrșită, rămăsese singur. Și, într-adevăr, așa după cum îi prezisese profesorul, cutreieră spațiile necunoscute care i se deschideau în cale, văzu galaxii murind sau născîndu-se din cenușa cosmică, întîlni lumi bizare sau minunate, inimaginabile sau incredibile, înmagazină în memorie cunoașterea adunată pe un drum incomensurabil în spațiu și timp. Suferi și unele schimbări, dar nu esențiale, ci doar formale, datorită unor mici interferențe dimensionale cu rezultatele unor fenomene rare și aleatorii.

Curiozitățile spațiilor pe care le străbătea îl absorbeau atît de mult încît se uită pe sine; în dorința de a ști ce se petrece și există în preajmă, neglijă să se analizeze și să se raporteze la ce era dincolo de ființa lui. Mai mult încă, proprietățile caracte-

tistice de undă îl determinau să se propage fără întrerupere — o inerţie oarbă şi nesfîrşită îl mîna mereu înainte, într-o mişcare continuă şi implacabilă, fără o ţintă precisă şi fără prilej de repaos. Dar, la urma urmei, unde s-ar fi oprit? Ce forţă i-ar fi putut învinge această deşartă inerţie?

Călătorea de mult şi doar într-un tîrziu, chiar prea tîrziu, îşi dădu seama că indicii de conservare aveau abateri insesizabile din cauza cărora pierdea cantităţi infime de energie vitală, neglijabile pentru moment, dar importante pentru toată durata deplasării; astfel îşi explică încetinirea cuanticelor lui palpitaţii intime — suferi şi el acel fenomen obiectiv şi fatal: îmbătrînirea.

Lil înţelese atunci că eternitatea este doar o iluzie pe care nici chiar el n-o poate înţelege, şi în adîncurile fiinţei lui simţi din nou vibraţiile acelui sentiment care-l încercase atunci cînd ştia că trebuie să părăsească pentru totdeauna planeta-mamă. Era, de fapt, impresia pe care o căpăta în faţa morţii, şi acum, cînd se vedea împins spre acest neant înfiorător, lui Lil i se perindă prin minte întreaga viaţă pe care o trăise pînă atunci. Îl cuprinse o apatie adîncă şi copleşitoare, viaţa i se păru stupidă şi superfluă şi poate singurul lucru după care îi părea rău era copilăria. Da, da, ar fi vrut o copilărie obişnuită, ar fi dorit să fie pe o planetă tînără, pe care s-o iubească, pe care să trăiască şi să moară fericit, o viaţă simplă de om; i-ar fi plăcut să se nască într-o perioadă liniştită, să se joace cu ceilalţi copii de seama lui şi să primească pe retina ochiului inocent şi senin jocul infinit şi fascinant al culorilor lumii.

Lil simţi mai tare ca oricînd nefericirea neîmplinirii, amestecată cu acea povară pe care o simţi pe măsură ce avansezi pe scara relativă a înţelegerii cosmice. Puterea lui, pe care i-o dădea cunoaşterea, era imensă; ar fi putut declanşa dezintegrarea unui quasar sau explozia unei supernove, dar la ce i-ar mai fi slujit? Îşi lăsă traiectoria zborului în voia hazardului şi se închise în sine trist şi bătrîn, pătruns deja de spectrul întunecat al morţii.

După puţin timp, în calea lui apăru un sistem solar ce se formase doar cu cîteva miliarde de ani în urmă. În jurul unui soare de mărime mijlocie se învîrteau alerte nouă planete, iar pe una dintre ele se dezvolta vertiginos o civilizaţie proaspătă care se îndrepta grăbită spre cunoaştere, spre esenţă. Lil fu atît de mişcat de anumite asemănări cu ceea ce ştia că fusese propria-i planetă de pe care plecase, încît uită suferinţa ce i se cuibărise în suflet şi, troienit de amintiri, nu mai dori altceva decît să-şi trăiască pe acest astru puţina viaţă ce i-a mai rămas. Totul îl chema într-acolo.

Pe scara biologică a raţiunii, indivizii care alcătuiau această lume erau în urma lui la distanţe temporale imense, incalculabile, dar Lil constată fericit că năzuinţele lor îl înrîuresc, inducînd în el impulsuri nebănuite, regeneratoare. La urma urmei, poate că ei vor cunoaşte o altă evoluţie, poate există o altă variantă...

Socotindu-şi rapid posibilităţile ce i-au mai rămas, constată că, după ce se va angaja în determinismul local, îi va mai rămîne

energie să mai trăiască vreo douăzeci de ani pe acest bulgăre cosmic și sesiză ușurat că dorința a fost mai tare decît inerția.

Contactul lui cu sfera de influență planetară se produse sub forma unui mic nor vaporos și portocaliu care înconjură planeta de cîteva ori, în căutarea unui loc, dar el nu se opri deasupra vreuneia dintre marile metropole, cu zgîrie-nori și puzderie de locuitori, sau deasupra vreunei așezări renumite, ci deasupra unui sat românesc, un sat mărunt, cu nume de floare și cu țărani harnici, legați de acel pămînt prin sîngele moșilor și strămoșilor lor, unul dintre nenumăratele izvoare la care s-a adăpat nemuritoarea legendă a Mioriței. Din depărtările misterioase și reci ale nopții de iarnă răsări un nor, straniu, vaporos și portocaliu, care în aceeași clipă se disipă deasupra satului unde oamenii se odihneau după o zi de muncă.

În dimineața aceea senină și friguroasă, în satul cu nume de floare se născu un băiat vioi cu părul cîrlionțat și ochii negri ca trunchiul fagilor în nopțile de iarnă.

Tatăl se bucură că i s-a născut un fecior, de care să se sprijine cînd prin trecerea anilor va deveni neputincios și, după un străvechi obicei, îl boteză ca pe bunicul căzut într-unul dintre războaiele duse pentru libertate — unul dintre cele mai auzite nume țărănești, cunoscut de sute de generații care se odihnesc în acest scump și bun pămînt.

În primii lui ani, băiețandrul se dovedi la fel de neastîmpărat și de poznaș ca toți ceilalți copii, dar un observator mai atent ar fi putut descoperi că el se deosebea totuși prin ochii săi limpezi și gravi de vizionar.

Nu mult după ce învăță să deseneze slovele pe hîrtie, el începu a scrie versuri — tot mai frumoase, pline de revelațiile unui pui de om care nu se mai sătura să colinde crîngurile și poienile pădurilor din împrejurimi. Răsăritul și apusul soarelui, foșnetul frunzelor, susurul izvoarelor și ciripitul păsărelelor îl pătrundeau cu misterul lor, ca să răsară din nou, să apună, să foșnească, să susure, să ciripească în imagini de vis.

Bătrînii mai luminați preziceau că băiatul e sortit să țină în mîini condeiul, și nu coarnele plugului, și că el va aduce mîndrie nu numai satului lor, ci lumii întregi.

Pe cînd avea numai 13 ani, faima îi depăși hotarele satului, iar poeziile lui începură să radieze tot mai departe, dăruind semenilor viziuni uluitoare despre semnificațiile mari descoperite de el în unele lucruri și fenomene mărunte, despre complexitatea stranie a lumii care ne-a zămislit, despre viața zbuciumată a sălbăticiunilor ce-și duc în codrii noștri o permanentă și dramatică luptă pentru supraviețuire.

Mai era încă pe băncile școlii cînd ritmul revoluției l-a antrenat irezistibil, iar el, cu toate izvoarele și păsările încă în suflet, începu să cînte revoluția. Angajat în elanul unanim, adolescentul și-a încrustat numele în eternitate prin patetica-i luptă împotriva ruginilor vieții, împotriva inerției.

Flăcăul născut în locul cu nume de floare deveni, într-un timp scurt, un poet admirat și stimat de o țară întreagă, pentru că în el ardea, tot mai intens, flacăra unei mirifice poezii a cărei substanță secolele o aduc foarte rar în trecerea lor.

— E un artist genial și fără îndoială că va fi un mare poet! exclamau unii.

— Pe cerul poeziei românești va străluci un nou Luceafăr! spuneau alții.

Dar nici unii dintre ei n-au mai putut să-și vadă spusele împlinite, să admire Luceafărul adolescent urcat la zenitul artei, pentru că tot într-o dimineață de iarnă senină și friguroasă, într-un absurd de banal accident de circulație, poetul muri, la foarte puțin timp după vîrsta primelor iubiri...

Poșta cititorilor

ȘTEFAN MOGA (Tg. Frumos, județul Iași, str. 7 Noiembrie, bl. E-2, ap.2) are în plus numerele 3—15, 17—21, 28—42, 44—46, 49—53, 59—65, 67—70, 72—73, 78, 88, 90—123, 128—134, 139—146, 149, 159—164, 181, 183, 186, 189,191, 200—205, 208, 211, 216—219, 221—223, 228, 230—234, 237, 243—249, 251—252, 255—258, 263—269, 272, 274, 276—278, 281—434 și caută numerele 150 și 155.

LAZĂR CRISTESCU (București-4, str. Prisaca Dornei, nr. 6 Bl. D-5, sc. II, et. 1, ap. 227 telefon 43.21.63) oferă Colecția de la nr. 1 la nr. 450.

AUREL DUMITRAȘCU (comuna Borca, județul Neamț) are în plus numerele Colecției : 189, 191—194, 196, 198, 206—207, 215, 217, 219, 224, 228, 233—234, 236, 238, 342—343, 349—351, 357, 363—369, 371, 374, 382, 384, 386, 389, 392, 394, 396—399, 402—407, 409—412, 414, 416, 419, 421, 426, 427, 433, 436—438, pe care le oferă în schimbul unor insigne, timbre sau discuri.

Ing. ARMAND VIGDER (Piatra Neamț, județul Neamț, str. Chimici bloc C-6, ap. 37, et. 2 sc. B) oferă Colecția de la numărul 1 la numărul 448.

Un spectacol fantastic

de **MIRCEA OPRIȚĂ**

Mai rar se întîmplă să ții în mînă o carte care închide între copertele ei un spectacol fantastic de calitatea celui imaginat de Vladimir Colin în *Divertisment pentru vrăjitoare.* În lipsa celorlalte trei povestiri, scurte, din volumul *Capcanele timpului**, nuvela ar fi suportat ca singură, acoperită fiindu-i prin asta substanța, titlul întregului volum. Spectacol fantastic, spun, gîndindu-mă la faptul că (deși literatura de tip science-fiction pare a ilustra cel mai bine constatarea sceptică a cuiva privitoare la puținătatea dezamăgitoare a temelor și ideilor în artă), urmărind periplul celor doi, Cril și Mela, nici un moment nu te deranjează senzația că ești martorul unor întîmplări care își dezvoltă sensurile din aceeași cunoscută recuzită, aflată la îndemînă, a anticipației literare.

Apar aici și motivul demiurgic, și problema confruntării unei societăți robotizate cu alta, purtătoare de idealuri umanitare desprinse poate din utopii, și halucinantele salturi prin spațiu și prin timp, și indispensabilele contacte cu extratereștri — cu alte cuvinte, un întreg univers de teme pe care științifico-fantasticul le explorează și le exploatează încă de la începuturile genului. Firește, individualitatea pregnantă, originalitatea unei opere vor fi date nu de existența în alcătuirea sa a unuia sau altuia dintre elementele caracteristice anticipației, nici de preponderența unuia asupra celorlalte, ci de felul cum scriitorul va reuși să transforme aceste elemente în suport pentru ideea nobilă, transcrisă într-un context de fapte literare ce obligă la o receptare estetică a lumii, prin intermediul ficțiunii artistice.

Atîtea teme științifico-fantastice la un loc pot părea, la prima vedere, componente ale unei structuri „încărcate", ramificații greu de împreunat în același trunchi. Talentul remarcabil al scriitorului, de care ne-a convins un mai vechi roman *(A zecea lume)*, alături de povestirile incluse în culegerea *Viitorul al doilea,* realizează ceea ce este realmente dificil : o sinteză viabilă a acestor teme. Ele sînt unite sub același destin literar nu numai prin prezența atît de umanei și atît de straniei Mela ; dar și prin ea, aș spune că în primul rînd prin ea, prin această femeie dotată în mod excepțional cu puterea pentru care în secolul ei ar fi suferit pedepsele aplicate celor suspecți de vrăjitorie, condamnată de o societate incapabilă să i-o înțeleagă și s-o folosească în interesul umanității.

---

* Carte distinsă cu premiul pentru anul 1972 al Asociației Scriitorilor din București.

Poți citi această carte cu convingerea că parcurgi întîmplările unui basm modern, în care rolul de personaj central trece asupra frumoasei vrăjitoare. E ca și cum fata Genarului, descoperind caracterul benefic al puterii sale, ar modela lucrurile și oamenii în absența cărora nu numai aventura, dar nici măcar viața n-ar mai avea sens. Un basm cu împărați în pielea cărora intră fie un robot, fie un android, avînd palatul vegheat de gărzi cu aspect de răgace ; cu omulcți „de jar", cititori în gînduri, asemeni oglinzilor magice în care sufletul trecătorilor se răsfrînge și se profilează nud, în lumina crudă a adevărului ; cu personaje fantastice care populează hanurile de la răscruce pe tărîmul cu copaci transparenți, așteptînd însoțirea la drum a eroului, cum vor fi așteptat ursul grăitor sau peștele sau furnica întîlnirea cu Făt-Frumos.

Dar nu e numai atît. Acest spectacol fantastic trece mult dincolo de limitele și morala basmului, primind întruchiparea estetic viabilă a unui mit cu rezonanțe poetice, în ale cărui personaje fuzionează tiparul de inspirație livrescă și cel al omului contemporan, cu larga sa deschidere spre cunoașterea și înțelegerea universului. Ce poate fi mai spectaculos, mai „răpitor" spre teritoriile fanteziei, decît nașterea unei lumi — și iată că Mela o compune din elemente disparate, acționînd asupra substanței fără expresie, asupra unui domeniu de imense posibilități, de latențe nebănuite : lumea *trudalilor*, aflați în căutarea dramatică a unei înfățișări. Supunîndu-se parcă unui destin, eroina modelează forme certe în acest amalgam al aspirațiilor lipsite de imaginație și incapabile să se exprime singure. Este aici o parabolă a artistului, creator de universuri înscrise între previzibil și imprevizibil, traversînd în raport cu desăvîrșirea lor o largă gamă de stări sufletești, de la sfîrșeala aureolată de mulțumire a actului de creație pînă la îngrijorarea dată de sentimentul răspunderii față de o vastă operă plăsmuită. Spre un asemenea spectacol solemn, dramatic, cu memorabile simboluri sînt conduse toate firele povestirii. Citabile ca momente în desfășurarea lui, alături de scena însuflețirii trudalilor, rămîn : ritualul purificării prin foc a omulcților de lumină sub cerul straniu din lumea Am-aralatei, înfrîngerea „auxiliarilor" războinici din Plarta, apoi salvarea navei călieia, într-o secvență mult ulterioară a timpului, i se constatase pieirea într-una dintre nenumăratele capcane deschise în calea cutezătorilor.

„Reprezentația s-a sfîrșit", se anunță în final de pe o mică scenă, încheindu-se astfel capitolul încercărilor pe care Mela trebuie să le străbată, ca într-un nou și original purgatoriu, pentru a se desăvîrși recuperarea ei dintr-un secol al obscurantismului, saltul într-o oază de timp favorabilă împlinirii unei personalități neobișnuite. Se încheie în acest mod, care ține evident de ideea reprezentației teatrale, un impresionant spectacol fantastic, unde generoasele teme ale anticipației găsesc simboluri poetice cu o rezonanță profund umană, la care cititorul vibrează, spectator nevăzut, exprimîndu-și astfel, discret și recunoscător, participarea.

Întîlnire internațională S. F.

Între 11—14 septembrie a.c. a avut loc la Poznan, în Polonia, întîlnirea internațională a autorilor de literatură științifico-fantastică din Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, Republica Democrată Germană, România, Ungaria și Uniunea Sovietică. Delegația română a fost alcătuită din Voicu Bugariu, Vladimir Colin și Ion Hobana, secretar al Uniunii scriitorilor din R.S.R.

Sub auspiciile Uniunii Scriitorilor Polonezi, ale autorităților din voievodatul și orașul Poznan, întîlnirea s-a desfășurat în cele mai bune condiții, îngăduind un schimb deschis de opinii și o mai aprofundată informare asupra activității scriitorilor din țările participante. În cadrul întîlnirii au avut loc de asemenea vernisajele a două expoziții: interesanta prezentare a picturilor executate pe bucăți de piele și blană de către artistul Antoni Zydron (absolvent al Facultății de fizică, dar și al Academiei de arte frumoase), precum și o amplă expoziție a cărților de anticipație tipărite în țările ai căror delegați s-au întîlnit la Poznan, și unde prezența românească s-a făcut admirată datorită atît numărului de cărți, cît și prezentării lor tipografice.

Să menționăm de asemenea că, în eforturile de a face cît mai plăcută șederea delegaților în vechea capitală a statului polonez din secolele X-XI, organizatorii n-au uitat să prevadă o seară de balet (pe scena Operei din Poznan au fost prezentate, într-o modernă viziune coregrafică și scenografică semnată de Conrad Drzwiecki, trei lucrări ale lui Bela Bartok: Sonata pentru două piane și percuție,

Divertisment, Mandarinul Miraculos, — prima părîndu-mi-se cea mai sugestivă datorită tulburătorului simbol al alienării și al dificultății de comunicare într-o societate dezumanizată), o vizită în oraș și în împrejurimi, un concert dat de ansamblul folcloric „Cepelia", precum și o gală de filme de anticipație (printre care spumoasa transpunere cinematografică a lui Vadim, care a înviat personajul de bandă desenată al lui Forrest, Barbarela, interpretat de Jane Fonda).

O atît de variată activitate în afara lucrărilor Întîlnirii n-a impietat totuşi (aş spune, dimpotrivă, le-a creat o ambianță favorabilă) asupra dezbaterilor propriu-zise, care au avut loc în clădirea Prezidiumului sfatului popular al voievodatului Poznan și în Palatul Culturii. Au fost astfel prezentate o serie de informări asupra situației S.F.-ului din toate țările participante (pentru delegația noastră, raportor Ion Hobana), după care au urmat dezbateri (a luat cuvîntul şi Vladimir Colin), din care nu au lipsit ciocnirile de opinii atunci cînd s-au pus în discuție înseşi obiectivele anticipației, raportul dintre literatură, știință și ficțiune etc. Cred că merită subliniat faptul că ambele intervenții ale delegaților români au fost ascultate cu atenție și s-au bucurat de bune aprecieri.

Înaintea prînzului solemn care a marcat închiderea lucrărilor Întîlnirii și a avut loc în istorica Sală Albă a clădirii Prezidiumului (sala în care a cîntat Chopin și care l-a adăpostit pe Napoleon), un juriu internațional a decernat o serie de premii, delegației noastre revenindu-i un mare Premiu (Ion Hobana), o medalie de aur (Vladimir Colin) şi o statuetă de argint (Voicu Bugariu).

Întîlnirea a constituit un prilej de intensificare a schimbului de informații, de material documentar și cărți, de stabilire a unor contacte între reviste în vederea publicării unor numere speciale S.F. cu colaborarea unor scriitori şi critici de peste hotare, apariția unor antologii S.F. naționale etc. De asemenea, s-a recomandat ca viitoarea întîlnire să fie consacrată dezbaterii unei probleme specifice anticipației, pentru ca discuțiile să poată fi cît mai eficiente, experiența demonstrînd că, în lipsa unei teme centrale, dezbaterile riscă să alunece pe făgașe lăturalnice.

Science-fiction dincolo de Cercul Polar!

de **AL. MIRONOV**

Născut în America din E. A. Poe, pus pe temelii serioase în Europa de către Jules Verne și H. G. Wells și readus în emisfera de obîrșie de E. R. Burroughs, R. Matheson, Ray Bradbury, Isaac Asimov, Robert Heinlein, Ph. K. Dick, J. L. Borges — acest fenomen numit science-fiction amenințase să se stabilizeze pe continentele transoceanice. Au apărut însă englezii A. C. Clarke, J. Brunner, Fr. Hoyle, sovieticii A. Tolstoi, I. Efremov, frații A. și B. Strugațki, G. Altov, francezul Gérard Klein, uimitorul Stanislaw Lem, românii Voicu Bugariu, Vladimir Colin, Mihu Dragomir, Sergiu Fărcășan, Ion Hobana, Victor Kernbach, A. Rogoz și s.f.-ul s-a reintegrat în întreaga Europă. „Fanii" locuiesc din Peninsula Iberică pînă în munții Urali.

Recent, în urma unei călătorii întreprinse în Suedia împreună cu M. Popescu, membru al cenaclului craiovean „H. Coandă", m-am putut convinge că nici Peninsula Scandinavă n-a fost ocolită de această pasiune pentru fantezia născută din încrucișarea visului cu tehnica. În urma acestei vizite, am reușit să stabilim ca limită nordică a răspîndirii s.f.-ului orașul Kiruna, așezat dincolo de Cercul Polar!

Activitatea se desfășoară în principal în Suedia, unde există trei societăți s.f.-iste. Cea mai importantă mi s-a părut aceea din orașul universitar Lund. Sub conducerea Kristinei Hallind, studentă, un fan autentic, tenace și combativ, societatea numită L. F.↑3 (Lund S. F. and Fantasy Förening) adună membri din cele mai variate medii: studenți, muncitori și funcționari. Circa 40 sînt membri cotizanți, scriitori ca Peder Carlsson, Bertil Märtenson, Gabrielle Mastemeier, Arvid Gunnarson sau, pur și simplu, amatori. Se întîlnesc de două ori pe lună, la ședințele lor participînd și vecini din Copenhaga, ca Jannik Starm, cel mai bun scriitor danez de s.f., Hans Peter Inselman și Sven Swahn (de-altfel, Copenhaga a și găzduit unele ședințe ale lui L. F.↑3). Editează un fanzin — „S. F. Forum" — cu un tiraj insignifiant și colaborează la „Jules Verne Magazine" din Stockholm. Participă — mai ales prin Kristina Hallind — la toate manifestările de anticipație de pe continentul european.

A doua societate, cu ai cărei membri ne-am întîlnit la Stockholm, este S.F.S.F. (Skandinavsk Förening för Science Fiction). Cei mai activi fani sînt Olav Strandberg, Kjel Borgström, John H. Holmberg (scriitor și editor), Sam Lundvall (cunoscut editor și autor al unor romane de oarecare popularitate), Eva Sejby, cîțiva dintre cei 140 de membri, cea mai mare parte studenți la Upsalla. Amatori din Norvegia și Finlanda apar adesea la ședințele ce se

desfăşoară în Stockholm. Printre ei se află doi cunoscuţi scriitori norvegieni: Jon Bing şi Tor Age Bringsvaeerd. De dincolo de Cercul Polar soseşte aici şi acel amator misterios din Kiruna. Misterios, pentru că nimeni nu şi-a amintit în Stockholm numele lui, toţi m-au asigurat însă că el apare cînd şi cînd, ascultă povestirile citite şi, încărcat de lucrări de anticipaţie, se întoarce în ţinuturile albe şi nesfîrşite însoţit de vise şi plăsmuiri la scară cosmică.

Dar, dacă activitatea fanilor scandinavi este remarcabilă, nu acelaşi lucru se poate spune despre operele lor. Kristina Hallind, Peder Carlsson, Sam Lundvall, John H. Holmberg, Jannik Storm, Jon Bing şi cam asta e tot. Literatura de anticipaţie suedeză nu prinde. În schimb, se traduc, se vînd şi se citesc traduceri ale „marilor" autori americani şi englezi: Asimov, Clarke, Heinlein şi mai ales J. R. R. Tolkien sînt foarte cunoscuţi marelui public scandinav. În special americanul Tolkien e un autor de un farmec cu totul aparte, aş îndrăzni chiar să spun: un glas nou în literatura fantastică — este aici extrem de popular (se pare că, în curînd, şi la noi editura „Ion Creangă" va prezenta „Hobbitul" lui Tolkein în traducerea Catincăi Ralea).

Tolkieniştii împreună cu L. F.†3 şi S.F.S.F. se mai întîlnesc şi la „logconuri" — congresele naţionale anuale de science-fiction. Lundul urma să găzduiască în luna iunie a anului 1973 cel de al XVII-lea logcon (printre invitaţii de onoare trebuia să sosească şi Mister Science Fiction, pe numele său Forest J. Ackerman, cel mai mare colecţionar s.f. din lume).

Aşadar, science-fiction-ul a cîştigat şi Peninsula Scandinavă. Caracterizat iniţial doar ca o dorinţă de evaziune din lumea înconjurătoare, apoi ca exerciţiu pentru imaginaţie, şi la urmă acceptat ca un fenomen cultural şi artistic de mase, s.f.-ul îşi cîştigă treptat locul pe care il merită în cultura lumii.

Cronică (en passant fantastică) a șahului

de **EMANUEL REICHER**

XXXII.

Capcana apărării paralizante

Privind atent eșichierul, unul dintre protagoniștii marilor turnee moderne analizează o situație aparent lipsită de complicații. După ce, într-o deschidere banală, respinsese relativ ușor unele intenții ofensive ale adversarului, apreciază că șansele s-au echilibrat. Dar timpul trece cu repeziciune și nu poate efectua nici o mișcare. Mereu îl nemulțumește cîte ceva la capătul variantelor calculate; detalii cărora ar trebui poate să nu le acorde atîta importanță, dar care îl tulbură datorită unui cîmp de primejdie ce-l învăluie. Înțelege că a ajuns într-un moment hotărîtor și trebuie să găsească cel mai bun plan pentru continuarea luptei. Elimină rînd pe rînd ideile nesatisfăcătoare și, brusc, își dă seama că partenerul său, prin manevre în aparență simple și lipsite de agresivitate, și-a adus piesele pe cîmpurile care, printr-o stupefiantă anticipare, se dovedesc a fi cele mai eficiente și a țesut astfel o plasă de amenințări îndepărtate ce împiedică orice ripostă. Partida se anunță dintr-o dată lungă și dificilă, cu un deznodămînt incert pînă în ultima clipă. Preocupat de viitoarele-i dificultăți, marele maestru nu-și poate stăpîni un zîmbet amar, exteriorizare a reflecției: ce simplu părea totul și ce diabolic fusese atras în capcană! Ochii i se îndreaptă către adversar, oglindind în același timp ciudă și respect. De partea cealaltă a eșichierului, calm ca de obicei și parcă detașat de aspra confruntare, se află **Tigran Petrosian.**

Născut în Tbilisi la 17 iunie 1929, Petrosian a frecventat la început cercurile pionierești, iar la vîrsta de 16 ani a obținut succese în competițiile de juniori și în campionatele Gruziei și Armeniei, primind în 1946 titlul de maestru.

Debutul său în confruntările șahiste unionale n-a avut nimic senzațional, deoarece în anii 1949 și 1950 s-a clasat pe locurile XVI și respectiv XII-XIII. Abia după mutarea sa la Moscova și-a început ascensiunea: ocupînd locul II—III în campionatul U.R.S.S.-1951, s-a calificat la interzonal *, care avea să-i aducă odată cu premiul II—III și titlul de mare maestru internațional.

Rezultatul lui din anul 1953 la cel de al doilea turneu al candidaților prezintă un interes aparte datorită numărului redus în înfrîngeri: 4 în 28 de partide disputate în compania celor mai puternici jucători ai vremii; iată cum a reușit să ajungă pe locul V fără să fi cîștigat la nici unul dintre primii 7 clasați. Stabilitatea sa a făcut ca de atunci să fie întotdeauna prezent în fazele superioare ale campionatului mondial.

La răsunătorul concurs internațional al României (București-1953) a ocupat, neînvins, un prestigios loc II, după Toluș, dar înaintea lui Smîslov, challengerul oficial la titlul suprem.

În cel de-al treilea turneu al candidaților (1956) a fost unul dintre ocupanții locurilor III—VII, la o jumătate de punct de poziția a II-a, cunoscînd înfrîngerea numai într-o singură partidă, în aceea cu Gheller.

Triumful lui Tal la următorul turnir al pretendenților (1959) a făcut să treacă neobservat progresul lui Petrosian, care, clasat pe locul III, a realizat scor egal cu cîștigătorul concursului, l-a învins cu $2^1/_2$—$1^1/_2$ pe Keres, ocupantul locului II, și i-a depășit în clasament pe fostul lider mondial Smîslov, pe Gligorici și pe Fischer (pe ultimul întrecîndu-l cu 3—1).

În aceeași perioadă s-a impus și în campionatele Uniunii Sovietice prin locul II în anii 1956 și 1958 și prin titlurile cucerite în 1957 și 1959.

Specialiștii au remarcat stilul ermetic și riguros al celui supranumit de prieteni „tigrul", dar foarte puțini au prevăzut potențialul imens al eșafodajului său construit cu migală și tenacitate. Întocmai aisbergului acoperit în cea mai mare parte de apele oceanului, partidele lui din această perioadă ascund

---

* Conform hotărîrii F.I.D.E., la fiecare trei ani întrecerea celor mai puternici șahiști sovietici este considerată concurs zonal, primii patru clasați promovînd în turneul interzonal.

sub unghiurile amăgitoare ale unor manevre liniştite o teribilă forţă de şoc menită să distrugă orice ar întîlni în cale.

Al cincilea turneu al candidaţilor (Curaçao-1962) a consemnat un şir de rezultate ciudate pentru o confruntare ce trebuie să-l desemneze pe challengerul campionului lumii: primii trei clasaţi remizează toate cele 12 partide disputate între ei! Parcă deliberat pentru a-i da lui Botvinnik un rival pe măsura lui, condiţiile dificile ale acestui adevărat maraton şahist, desfăşurat într-o tensiune ce creştea odată cu apropierea finişului, au selecţionat dintre cei ce năzuiau spre culme tocmai pe Petrosian, cel care nu s-a poticnit niciodată în cele 27 de dueluri aprige. Cu o singură înfrîngere la Fischer, Gheller s-a clasat la doar o jumătate de punct de lider, la egalitate (pe locurile II—III) cu Keres care capotase la Fischer şi la Benkö.

Aşteptat cu un justificat interes, meciul Botvinnik-Petrosian (din 1963) a avut o desfăşurare stranie, care m-a condus la o concluzie paradoxală: momentele esenţiale ale acestei memorabile întîlniri le-au constituit partidele terminate remiză şi nu cele decise, care au fost consecinţele fireşti ale unor lovituri, parade, riposte şi mai ales greşeli din zilele precedente.

În prima partidă, campionul a preluat rapid iniţiativa şi, după un lung asediu al regelui advers, a izbutit o străpungere în centru care i-a adus victoria. Runda următoare a prilejuit primul dintre momentele-cheie ale confruntării. Botvinnik a obţinut o promiţătoare poziţie de atac, asemănătoare ca structură aceleia din celebra sa întîlnire cu Alehin de la A.V.R.O.-1938, dar de data aceasta n-a putut întreprinde nimic hotărîtor în faţa apărării ferecate a lui Petrosian. După o inexactitate la mutarea a 28-a, remiza a devenit apoi inevitabilă.

În cel de-al treilea joc, challengerul, avînd piesele albe, a adoptat o deschidere nepretenţioasă, care a dus la o situaţie egală. În mod neaşteptat mutările 29 şi 30 ale negrului n-au fost cele mai bune, ducîndu-l într-o situaţie grea, astfel încît campionul a trebuit în continuare să depună multe strădanii pentru a restabili echilibrul şi a evita înfrîngerea.

În runda a IV-a, deşi ostilităţile s-au încheiat rapid la egalitate, ele au dezvăluit minuţioasa pregătire teoretică a pretendentului, care nu s-a lăsat surprins de o inovaţie a adversarului său.

Punctul preţios cucerit de Petrosian în ziua următoare de joc a fost în întregime un corolar al luptelor precedente. El a lăsat impresia că acceptă din nou o simplificare a poziţiei încă de la primele mutări, dar a obţinut un infim avantaj pe care aproape în mod miraculos l-a dezvoltat pas cu pas, cîştigînd prin manevre de-a dreptul paralizante.

Istoria s-a repetat două runde mai tîrziu, după ce în partida a 6-a Botvinnik nu fructificase avantajul iniţiativei, negăsind nici o breşă în dispozitivul de apărare a inamicului. Complicaţiile oarecum bizare din runda a 7-a au fost favorabile lui Petrosian care şi-a apropiat victoria şi a luat conducerea.

Confuzia în care se zbătea campionul lumii cu privire la alegerea celei mai bune tactici împotriva rivalului său a devenit şi mai evidentă în jocul următor. Pînă la mutarea a 10-a, s-a repetat aidoma deschiderea din partida a 8-a, apoi Botvinnik a adus o inovaţie ce părea că-i va da imediat avantaj. Lucru ciudat — inexplicabil chiar pentru el însuşi, după cum a mărturisit apoi în cartea sa — a gîndit 45 de minute, a jucat inexact şi a permis adversarului să recupereze. Dar nu numai atît, greşind din nou, abia a mai reuşit să smulgă remiza.

Psihologic, întîlnirea era acum dominată de Petrosian, care cu două runde mai tîrziu a impus egalitatea cu toate că avea un pion mai puţin. Rivalul său — celebru pînă la acest meci prin execuţiile sale implacabile —, derutat de rezistenţa neaşteptată pe care o întîmpina, a stricat şi cea de a 11-a partidă, chiar la mutarea secretă de la întreruperea jocului.

A fost unul dintre momentele de „suspense" nesesizat de cei ce urmăreau numai rezultatele înscrise pe tabela de punctaj. Actele următoare ale dramei au dezvăluit încercările de învăluire ale ambilor parteneri, prinşi într-un duel necruţător pe marginea abisului. Runda a 12-a, prin ambiguitatea şi dramatismul situaţiilor, a fost aidoma unui film de Hitchkock, dar cu un sfîrşit nul, care în mod paradoxal a nemulţumit pe toată lumea: pe adversari, suporteri şi ziarişti.

După o nouă remiză în partida a 13-a, în care înfrîngerea lui Petrosian părea iminentă, Botvinnik a reuşit în sfîrşit să joace fără greşeală o rundă mai tîrziu şi a egalat scorul.

Punctajul (7—7) nu dădea însă o imagine exactă a celor întîmplate pînă atunci. Disputa purta amprenta unei uşoare, dar persistente superiorităţi a challengerului care îşi atrăgea necontenit adversarul în multiple capcane poziţionale. Petrosian înţelesese de mult că Botvinnik nu poate fi înfrînt în poziţiile tăioase ce-i solicitau calităţile de luptător şi impunea un joc de uzură şi de rezistenţă în care se simţea stăpîn pe situaţie. Această tactică a dat realmente roade, şi campionul a pierdut partida a 15-a, după care ambii parteneri şi-au irosit poziţiile avantajoase din rundele 16 şi 17.

Cea de a 18-a zi de joc, considerată de toţi specialiştii drept cotitura decisivă a meciului, a înmănuncheat toate trăsăturile caracteristice pe care în mod curios le-au relevat mai mult remizele decît victoriile. Apărarea indestructibilă şi agresivă a lui Petrosian a rezistat fantasticei presiuni a campionului, determinîndu-l pe acesta să greşească la mutarea a 44-a. Un contraatac decisiv şi challengerul şi-a mărit avantajul.

Avansul a crescut apoi la 3 puncte, astfel încît finalul a consituit o simplă formalitate: trei remize banale, iar meciul a luat sfîrşit cu scorul de 12½-9½ în favoarea lui Petrosian, care a devenit astfel cel de al noulea campion oficial al lumii.

A fost un adevărat triumf al jocului poziţional transformat prin aportul lui Capablanca şi al prometeilor hipermoderni în acel structuralism dinamic, devenit apoi prin Alehin şi Botvinnik baza de lansare a unor nimicitoare atacuri. Petrosian l-a îmbogăţit cu ideea manevre-

lor de paralizare a forțelor inamice și a contraatacului din cele mai simple poziții.

Înfrîngerea netă a celui ce fusese cu mici pauze campion mondial timp de 15 ani a iscat o furtună de comentarii ce au depășit mult granițele lumii șahului. Datorită tehnicii * sale infailibile, noul campion a dobîndit rapid aureola invincibilității, ceea ce l-a și determinat în 1963 pe marele maestru internațional **Albert O'Kelly** să scrie în excelenta lui monografie consacrată lui Petrosian: „nu vedem cine — în următorii zece ani — ar putea să-i răpească titlul". Într-adevăr, prin stilul său paralizant, liderul s-a impus și în turneele de la Los Angeles-1963 și Buenos Aires-1964, unde a ocupat locurile I-II.

În anul 1966, la Moscova, „tigrul" și-a apărat titlul în fața lui Boris Spasski, învingător al turneului interzonal și în meciurile cu Keres (6 — 4), Gheller ($5^1/_2$ — $2^1/_2$) și Tal (7 — 4).

Întîlnirea s-a desfășurat sub semnul superiorității lui Petrosian care n-a fost condus niciodată de challenger, singurul moment greu trecîndu-l după runda a 19-a, cînd scorul devenise egal. Un finiș puternic i-a adus $2^1/_2$ puncte din 3 partide, realizînd cele 12 puncte necesare păstrării titlului. Meciul s-a jucat totuși pînă la sfîrșit, scorul final fiind $12^1/_2$ — $11^1/_2$ în favoarea lui Petrosian.

Fapt remarcabil, pentru prima oară de la meciul Alehin-Bogoliubow din anul 1934, un campion al lumii și-a învins challengerul *.

Această rară performanță avea să constituie zenitul carierei lui Petrosian. Locurile VI—VII la Santa Monica-1966, II—III la Veneția-1967 și la Bamberg—1968, IV la Palma de Mallorca—1968 au semnalat creșterea treptată a vulnerabilității lui.

Și astfel, cînd la Moscova în anul 1969 arbitrul consemna după cea de a 23-a partidă a meciului Petrosian-Spasski scorul de $12^1/_2$ — $10^1/_2$ în favoarea challengerului, odată cu proclamarea noului campion mondial, lua sfîrșit în fața ofensivei stilului integral temerara încercare de a domina lumea eșichierului printr-o modalitate unilaterală de joc.

Tigran Petrosian continuă să participe la marile turnee și se află mereu în primul eșalon al ierarhiei mondiale. Este posibil să nu-și fi jucat încă ultima carte. El va rămîne oricum pentru totdeauna în cronica noastră acel campion insolit care, asemenea lui Smîslov și Tal, a zguduit din temelii edificiul șahului clasic, pregătindu-se astfel pentru apariția unei noi ere.

---

* În domeniul șahului, tehnica modernă înseamnă concretizarea unei idei — tactice, strategice etc. — în variante *optime* (din punct de vedere al procedeelor și al ordinii de mutări), selecționate după un criteriu obiectiv, am spune computerial. Acum, după ce a cunoscut aportul cibernetic al lui Botvinnik, cititorul va înțelege singur că, de fapt, cel ce a pus bazele tehnicii șahiste în accepția de mai sus a fost Capablanca.

* După cum știu cititorii cronicii noastre, Alehin a pierdut la Euwe, după care și-a recîștigat titlul. Botvinnik a terminat la egalitate cu Bronștein și Smîslov, apoi a fost înfrînt de cel din urmă, luîndu-și însă revanșa un an mai tîrziu. Povestea s-a repetat și cu Tal, astfel încît nici un campion „en titre" nu și-a învins rivalul între anii 1934 și 1963.

UMOR

desen de
DAN N. MIHĂILESCU și MIHU ANTIN

ȘAHIȘTII DIN SPESSART

— Acum 300 de ani, la ultima mea vizită, pămîntenii ăștia căutau soluția pentru aceeași poziție!
— Încă nu s-au convins că este „șah etern".

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

2012

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyllu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala)

• NOIEMBRIE 1973
PREȚUL 1 LEU | 41007

COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"

